

Asia: TEM/635/03.01.01/2018

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi ydinenergiain ja turvallisuusselvityslain 21 §:n muuttamisesta

Yleiset asiat

Yleisnäkemykset hallituksen esityksen sisällöstä

Ydinvoimaloiden varautuminen terrorismiin, henkilöiden epäluotettavuuteen tai mielenterveysongelmiin ja sotilaallisiin hyökkäyksiin on epäselvä. Lakialoitteen perusteella tämä vaikuttaa olevan suomalaisen ydinturvallisuuden heikko kohta. Jos mainitut toiminnot eivät ole käynnissä epävirallisilla hallinnollisilla menettelyillä, niin ydinturvallisuus on ja on ollut merkittävien riskien kohteena pidemmän aikaa.

Läpinäkymättömyys asioissa voi olla osin turvallisuudelle eduksi, mutta viranomaisten resurssit, mielikuvitus ja osin osaaminen voi olla siten rajoittunut, että oleellisia uhkakuvia jää tunnistamatta.

Lausuttavan hankkeen ulkopuolella vaikuttaa olevan perustuslain kannalta suurin ongelma tämän tyyppisissä asioissa eli mahdollinen tarve ampua alas kurssiltaan poikennut miehitetty lentokone, jos se lähestyy ydinvoimalaa. Olisiko tällainen tarve poistunut Olkiluoto 3 ja Pyhäjoen hankkeen suhteen, jos laitokset suunnitellaan kestäväksi suuren lentokoneen törmäys? Toisaalta ilmeisesti kääntäen käytössä olevien voimaloiden tiedetään olevan vaarassa, jos ainakin suuri lentokone törmäisi johonkin niistä. Saksassa perustuslakituomioistuin kielsi alasampumisen ja voimaloita suunniteltiin suojattavan savukranaatein.

Näkemyksiä esityksen vaikutuksista

-

Pykäläkohtaiset näkemykset

3 § Määritelmät ja 7 § Turva- ja valmiusjärjestelyt ja muut niihin verrattavat järjestelyt

Määritelmien osalta olisi perusteltua määrittää, mitä tarkalleen termeillä lennokki ja miehittämätön ilma-alus tarkoitetaan. Muissa lausunnoissa viitataan ilmailulain ja EUn määritelmiin.

7 g § Käytöstä poistaminen

-

7 i § Henkilöstö

Asiakirjassa kerrotaan varautumiseksi mm. turvaselvitykset ja sääntö, että tietyissä tiloissa tulee toimia kaksi henkilöä yhtä aikaa. Turvaselvitykset saattavat muodostua haastaviksi esimerkiksi Hanhikiven hankkeessa, kun laitoksen operointia ainakin joiltain osin tulisi hallitsemaan Rosatomin tytäryhtiöt. Turvallisuusselvitykset ja myöskin terveystarkastukset tai työhön oton psykologinen testaus voi olla haastavaa ulkomaisen yhtiön ulkomaiselle henkilökunnalle.

Henkilöriskejä ja terveyttä voi tarkastella myös suhteessa lento-onnettomuuksiin, jotka ovat johtuneet lentäjän mielenhäiriöstä ja itsetuhopyrkimyksistä. Vastaavat riskit ydinvoimalan kriittisissä toiminnoissa ovat kestävämpiä. Aseistettujen vartioiden henkinen stabiiliuden on myös oltava varma. Tavanomainen terveystarkastus ei välttämättä riitä näistä varmistumiseen.

Myös asiakirjoihin liittyvien turvallisuusriskien suhteen raportit Hanhikiven hankkeen asiakirjoja toimittavien venäläisten alihankkijoiden turvallisuuskulttuuriongelmissa ovat huolestuttavia.

7 l § Turvajärjestelyt

-

7 m § Turvahenkilöt

(tämä liittyy myös kohtaan 7 w)

Asiakirjassa kerrotaan varautumiseksi mm. turvaselvitykset ja sääntö, että tietyissä tiloissa tulee toimia kaksi henkilöä yhtä aikaa. Turvaselvitykset saattavat muodostua haastaviksi esimerkiksi Hanhikiven hankkeessa, kun laitoksen operointia ainakin joiltain osin tulisi hallitsemaan Rosatomin tytäryhtiöt. Turvallisuusselvitykset ja myöskin terveystarkastukset tai työhön oton psykologinen testaus voi olla haastavaa ulkomaisen yhtiön ulkomaiselle henkilökunnalle.

Henkilöriskejä ja terveyttä voi tarkastella myös suhteessa lento-onnettomuuksiin, jotka ovat johtuneet lentäjän mielenhäiriöstä ja itsetuhopyrkimyksistä. Vastaavat riskit ydinvoimalan kriittisissä toiminnoissa ovat kestävämpiä. Aseistettujen vartioiden henkinen stabiiliuden on myös oltava varma. Tavanomainen terveystarkastus ei välttämättä riitä näistä varmistumiseen.

Myös asiakirjoihin liittyvien turvallisuusriskien suhteen raportit Hanhikiven hankkeen asiakirjoja toimittavien venäläisten alihankkijoiden turvallisuuskulttuuriongelmissa ovat huolestuttavia.

7 n § Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet sekä toimivaltuudet

Laajoilla valtuuksilla toimivat aseistetut yksityiset vartijat saattavat aiheuttaa laillisia ongelmia. Vartijoiden koulutus ja osaaminen on suhteellisen rajallinen suhteessa poliisin koulutukseen. Tässä yhteydessä tulee harkita mahdollista poliisien sijoittamista ydinvoimaloiden vartiointiin, kuten monissa maissa tehdään taustatietojen mukaan. Jos henkilöillä on valtuudet puuttua laajasti ydinturvallisuutta vaarantavaan luvattomaan toimintaan, on syytä kysyä, onko heillä osaaminen arvioida ydinturvallisuuden vaarantuminen. Luvattomuus vaikuttaa viittaavan ydinvoimalan turvallisuussääntöjen rikkomiseen, mutta on laaja termi.

7 o § Turvaohjesääntö

-

7 s § Turvatarkastus ja päihdetestaus

-

7 t § Voimakeinojen käyttö ja tapahtumailmoitus

-

7 u § Voimankäyttövälineet

-

7 v § Lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Tässä olisi hyvä määrittää, mitä tarkalleen termeillä tarkoitetaan. Jos jälkimmäinen on miehittämätön, niin voiko lennokki ollakin miehitetty, mikä muuttaisi asiaa melkoisesti. Ja jos esimerkiksi ohjukset kuuluvat määritelmien alle, niin silloin laitteen pysäyttämistä olisi vaikutuksia myös ympäristöön.

Uhka lentolaitteista on vakava. Ukrainassa arvellaan ammusvaraston räjäytetyn dronella, jossa oli mukana termiittikranaatti. Venezuelassa presidenttiä vastaan on kerrottu hyökätyn useammalla dronella.

Vastatoimia näytetään suunniteltavan kaupallisten laitevalmistajien tuotteiden perusteella. Tekstissä kerrotaan "haltuunotosta", joka ilmeisimmin tapahtuisi radioliikennettä häiritsemällä. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi Venäjä kertoo itseohjautuvista ohjuksista. Jos drone on itseohjautuva tai siihen on ohjelmoitu valmis lentoreitti, niin sitä ei "oteta haltuun" radioliikennettä häiritsemällä. Uhkakuvassa tulee varautua myös suuren dronemäärän yhtäaikaiseen hyökkäykseen. Lisäksi tulee varautua korjaustoimiin ja tulipalojen sammuttamiseen herkissä ja vaikeapääsyisissä rakenteissa.

Onko varmistettu, että radioliikenteen häirintälaitteet eivät vaikuta ydinvoimalan tekniikkaan?

Todennäköisesti varmin menettely drone-hyökkäyksen pysäyttämiseen on ampua laite/laitteet alas. Tällöin tulee olla selvyys, kuinka tämä tehtäisiin vaarantamatta voimailaitoksen tai ympäristön turvallisuutta.

Tämä turvallisuusuhka nousi esille mm. Ranskassa tapahtuneiden drone-mielenosoitusten johdosta. Riittävä valmius ei ole mahdollisen Greenpeacen tai muun mielenosoitusdronen haltuunotto. Kansalaisjärjestöiltä ja muun muassa Greenpeaceltä voisi olla syytä kysyä tarkemmin uhkakuvista.

7 w § Terveystarkastukset ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

-

23 § Lupahakemuksen käsitteleminen

-

Turvallisuusselvityslain 21 § Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

-

Muut kommentit

Lausunnonantajan muut kommentit esitykseen liittyen

-

Bruun Otto
Suomen luonnonsuojeluliitto ry